

номічної ефективності функціонування підприємства та забезпечить його фінансову стійкість за рахунок ефективного управління виробництвом та реалізацією продукції.

Список використаної літератури:

1. Закон України „Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” від 9 січня 2007 року, N 537-V: [Електронний ресурс] / <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>
2. Верников, Г. Внедрение системы автоматизации: основные проблемы и задачи / Г. Верников // Менеджмент и менеджер. – 2005. - № 7/8. - С. 75-80
3. Івахненко, С. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики / С. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит: Науково-практичний журнал. - 2006. - №4. - С. 52-58.
4. Мельник Л. Ю. Фактори впливу на прибутковість аграрних підприємств / Л. Ю. Мельник, П. М. Макаренко, Л. Л. Мельник // Економіка АПК. – 2010. - №5. – С. 79-85.
5. Мельниченко І. В. Визначення та оцінка якості управлінської інформації / І. В. Мельниченко, С. М. Хомовий // Економіка АПК. – 2010. - №12. - С. 131-136
6. Миськів Л. Л. Особливості обліку формування та використання прибутку при застосуванні сучасного програмного забезпечення/ Л. Л. Миськів // Економіка АПК. – 2010. - № 5. – С. 8-71.
7. Пономаренко В. С. Інформаційні системи і технології в економіці / За редакцією д.е.н., професора В.С. Пономаренка, - Київ, видавничий центр „Академія”, 2002 р. – 544 с.
8. Щербаков П. А. Інформаційні системи в менеджменті / За ред. П. А.Щербакова, О. В. Ульяненка. – Х.: Гриф, 2004. – 335 с.

Цель исследования - обоснование целесообразности внедрения автоматизированной информационной подсистемы в отрасли растениеводства с использованием технологии автоматизированного рабочего места.

Задачами АРМ стал сбор, систематизация, хранение, обработка первичной информации и представления данных согласно запросам пользователя, что обеспечило своевременность, оперативность и эффективность принятия управленческих решений. Кроме того, на основе введенной информации была предусмотрена возможность проведения анализа экономической деятельности предприятия.

Ключевые слова: управление, система управления, автоматизированное рабочее место.

The purpose of the research is rationale introduction of automated information subsystem in crop field of enterprise on the base of AWP technology.

The tasks of AWP were the collection, organization, storage and processing of primary data; presentation of data according to user queries; thus provides timeliness, efficiency and effectiveness of management decisions. Besides this, the opportunity of enterprise economic activity analyze has been provided on the base of input information.

Keywords: management, management system, atomized work place.

Рецензент: к.е.н., доцент Ю. І. Данько

Дата надходження до редакції: 02.04.2012 р.

УДК 330.131.5:636.5/46

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ПТАХІВНИЦТВА СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

М. О. Лищенко, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті проаналізовано розвиток ринку птахівництва Сумської області, виокремлено головні тенденції та перспективи, запропоновано рекомендації для забезпечення подальшого прискорення розвитку цієї галузі.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі перед українськими виробниками продукції птахівництва стоїть завдання забезпечити зростання її виробництва на якісно нових засадах побудови цієї галузі та задовольнити відповідні потреби як внутрішнього, так і зовнішнього ринків. Насамперед, необхідно визначити потреби у птахівницькій продукції на

внутрішньому ринку, які зумовлюються купівельною спроможністю населення. За роки аграрних трансформувачів цей показник знизився більш як у 3 рази, що, у свою чергу, спричинило спад споживання і, відповідно, виробництва продуктів харчування, зокрема яєць і м'яса птиці. Розв'язання проблем розвитку птахівництва, насамперед, залежить від працівників галузі, від забезпечення

ними підвищення ефективності виробництва яєць і м'яса птиці. Птахівництво області є однією з найбільш інтенсивних та динамічних галузей сільськогосподарського виробництва, яка має всі можливості нарощувати виробництво високоякісної тваринницької продукції. Вона є однією з найперспективніших галузей сільського господарства. Ринок птахівництва є складовою розвитку продовольчого ринку країни.

Проблемам формування та функціонування ринку птахівництва присвячено багато робіт, але питання сучасного стану його розвитку в Сумській області, а також проблеми зниження собівартості потребують більш поглиблених наукових досліджень. Всі ці проблеми вимагають розробки економічного механізму розвитку ринку птахівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У багатьох дослідженнях вітчизняних науковців, зокрема Б.М. Данилишина, Я.Б.Олійника, П.Т. Саблука, П.В. Тархова, Б.А. Мельника, Ф. Ярошенко знайшли відображення деякі теоретичні та практичні дослідження щодо формування та функціонування ринку птахівництва, але практично немає вивчення питання сучасного стану та розвитку ринку птахівництва Сумської області та вивчення механізму його розвитку.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні напрямків розвитку регіонального ринку виробництва яєць та вирощування птиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробництво продукції є основним етапом господарської діяльності підприємства, що здійснюється з метою отримання прибутку при мінімальних витратах. Об'єм виробництва і об'єм реалізації продукції є взаємозалежними показниками. В

умовах обмежених виробничих можливостей та необмеженого попиту пріоритет надається об'єму виробництва продукції, який визначає об'єм продажу. Але по мірі насичення ринку та посилення конкуренції не виробництво визначає об'єм продажу, а навпаки, можливий об'єм продажу є основою розробки виробничої програми. Підприємство має виробляти тільки ті товари і в тому об'ємі, які воно може реалізувати.

До основних факторів, здатних вплинути на зростання обсягів виробництва цих продуктів, слід віднести зміну форми власності, якість поголів'я птиці, кормовиробництво, удосконалення системи годівлі, розміщення, спеціалізації та концентрації виробництва, впровадження прогресивних техніки і технологій, а також управління галуззю.

Вся вироблена продукція в господарстві несе назву валова продукція. При цьому проводять аналіз рівня товарності в розрізі окремих видів продукції. Рівень товарності в галузі тваринництва значно більший ніж в галузі рослинництва. Це можна пояснити тим, що більшість продукції рослинництва використовують на внутрішньогосподарські потреби. Рівень розвитку виробництва продукції птахівництва залежить від поголів'я та продуктивності тварин [9].

Розглянемо динаміку поголів'я, продуктивності та валового виробництва продукції птахівництва у господарстві (табл. 1). З даних таблиці можна констатувати, що поголів'я птиці за 2004-2010 роки скоротилося на 92715 голів, а рівень продуктивності зменшився на 0,0054 ц/гол. В результаті цього валове виробництво птиці за період дослідження скоротилося на 4425 ц. Це сталося за рахунок зменшення поголів'я.

Таблиця 1

Динаміка поголів'я, продуктивності та валового виробництва птиці*

Роки	Поголів'я, гол. (поголів'я несучок, гол)	Продуктивність, ц/гол. (Середня несучість на 1 курку, шт)	Валове виробництво, ц (Валове виробництво, шт.)
Динаміка вирощування птиці			
2004	572416	0,0198	11327,0
2005	719822	0,0230	16580,0
2006	755464	0,0135	10185,0
2007	498761	0,0149	7473,0
2008	156630	0,0261	4083,0
2009	70888	0,0250	1774,0
2010	479701	0,0144	6902,0
Відхилення (+/-)	-92715	-0,0054	-4425,0
Динаміка виробництва яєць			
2004	341753	376	128654,0
2005	545847	296	161546,0
2006	569190	282	160774,0
2007	411872	250	102910,0
2008	272563	192	52426,0
2009	251614	239	60059,0
2010	125101	249	31104,0
Відхилення (+/-)	-216652	-127	-97550,0

* розрахунки автора

Проведені розрахунки показали, що виробництво яєць в 2010 році порівняно з 2008 роком

також має тенденцію до скорочення на 97550 шт. Причиною цього стало як зменшення поголів'я

несучок так і яйценоскості на 216562 гол та 127 шт відповідно.

Основними показниками продуктивності птиці є: середня несучість на 1 курку; середньодобо-

вий приріст живої маси по молодняку тварин на відгодівлі; середній обсяг виробництва (виращування) певного виду в розрахунку на одну голову та ін.

Таблиця 2

Вплив факторів на виращування птиці та виробництво яєць*

Показники	2008р.	2010р.	Відхилення (+)
Виращування птиці			
Поголів'я, гол	156630	479701	+323071
Продуктивність, ц/гол	0,0261	0,0144	-0,0117
Валове виробництво, ц	4083	6902	+2819
в.ч. числі за рахунок зміни:			
Поголів'я	-	-	+8437
Продуктивності	-	-	-5618
Виробництво яєць			
Поголів'я несучок, гол	272563	125101	-147462
Яйценосність, шт	192	249	+57
Валове виробництво, тис. шт..	52426	31104	-21322
в.ч. числі за рахунок зміни:			
Поголів'я	-	-	-28407
Яйценосності	-	-	+7085

* розрахунки автора

Розрахунки показали, що обсяги виращування птиці збільшилися на 2819 ц. Причиною цього стало зростання поголів'я на 323071 голову, в результаті чого валове виробництво зросло на 8437 ц. Продуктивність птиці зменшилася на 0,0117 ц/гол., що спричинило скорочення обсягів виробництва на 5618 ц. Таким чином, найбільший вплив на підвищення обсягів виращування птиці має поголів'я. Виробництво яєць в 2010 році порівняно з 2008 роком зменшилося на 21322 тис. штук. Основною причиною цього стало скорочення поголів'я несучок на 147462 голови, за рахунок чого виробництво яєць знизилося на 28407 тис. шт. А за рахунок незначного підвищення яйценосності на 57 шт., виробництво яєць зросло на 7085 тис. шт. Таким чином, найбільший вплив на зменшення обсягів виробництва яєць має поголів'я.

Ефективність виробництва як економічна категорія відображає дію об'єктивних економічних законів, яка проявляється в результативності виробництва. Вона є тією формою, в якій реалізується мета суспільного виробництва. Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних їх вкладень. Економічна ефективність визначається відношенням обсягу виробництва до понесених витрат і характеризується системою натуральних та вартісних показників. Узагальнюючим критерієм економічної ефективності суспільного виробництва є рівень продуктивності суспільної праці. Критерієм економічної ефективності на рівні підприємства є підвищення результативності діяльності шляхом мінімізації витрат або максимізації прибутку.

До основних показників економічної ефективності с/г виробництва відносять: затрати праці на одиницю продукції; собівартість продукції; рівень рентабельності чи збитковості; чистий дохід

на одиницю продукції; затрати на її виробництво; грошові доходи господарства від реалізації с/г продукції та їх розподіл і використання; темпи розширеного відтворення; рівень оплати праці; доходи сільського населення його життєвого рівня [6].

Дослідження свідчать, що із сукупності факторів і умов, які впливають на економічну ефективність продукції птахівництва, найбільш впливовим є забезпечення високого рівня і якості годівлі птиці. Основою повноцінної годівлі птиці є нормування поживності раціону за широким комплексом поживних речовин та обмінної енергії. Науковці відзначають, що при згодовуванні куркам-несучкам неповноцінного раціону витрати комбікормів у розрахунку на 10 яєць зростають від 1,6 до 3,5 кг, або в 2,2 рази. Це свідчить про вищу економічну ефективність використання повноцінних кормів, зниження вартості кормів у структурі собівартості яєць, незважаючи навіть на вищу ціну повноцінного комбікорму [1].

Одним з важливих факторів зростання ефективності птахівництва є використання досягнень селекційної науки, яка стає складовою даної галузі. Це слугує запорукою того, що ефект не втрачатиметься через використання дешевшої, але менш продуктивної птиці. Практикою доведено, що втрати від використання птиці низьких кондицій є у десятки разів більшими, ніж економія на придбанні такого її поголів'я. Тому в перспективі слід широко використовувати світові досягнення в селекції, встановлюючи стабільні зв'язки з світовими селекційними центрами, організовуючи спільні підприємства, комплектуючи птахофабрики продуктивним поголів'ям птиці, більш стійким до хвороб. З появою вітчизняних кросів птиці, пристосованих до місцевих умов утримання і годівлі, передбачається підвищити ефективність вітчизняного птахівництва. Насамперед,

належить створити незалежні станції з випробування порід і кросів птиці - з тим, щоб виробництво у галузі могло використовувати її найпродуктивніше поголів'я з високою віддачею від корму.

Як відомо, прибутковість та ефективність виробництва безпосередньо пов'язані з собівартістю продукції, що виробляється. Важливим фактором, який забезпечує зростання попиту на продукцію птахівництва, а звідси - і збільшення її виробництва, залишається зниження її собівартості. Воно, у свою чергу, значною мірою залежить від якості обладнання для утримання птиці яєчного і м'ясного напрямів. Слід зробити порівняння ефективності різних видів імпортного та вітчизняного обладнання і використовувати ті з них, які забезпечують вищу продуктивність птиці при скороченні затрат корму, тепла та електроенергії, сприяючи тим самим зниженню собівартості кінцевої продукції. Значних зрушень можна добитися від використання прогресивних досягнень світової та вітчизняної науки у годівлі птиці. Так, за рахунок науково обґрунтованого застосування ефективних антиоксидантів у складі комбікормів не тільки зростає віддача від корму (на 5-10%), але й значно підвищується якість яєць і м'яса птиці.

Собівартість - один з найважливіших показників господарської діяльності аграрних підприємств, оскільки показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно-економічних умовах господарювання. Показник собівартості дає можли-

вість глибоко аналізувати економічний стан підприємства і виявити резерви підвищення ефективності виробництва. За інших однакових умов тим більше одержуватиме прибутку на одиницю продукції, чим нижча її собівартість, і навпаки. Із зниженням собівартості зростає цінова конкурентоспроможність продукції, а отже, і зміцнюються позиції підприємства на товарному ринку [2].

В собівартості продукції птахівництва відображається ефективність використання ресурсів, рівень організації виробництва й управління, режим економії. Підвищуючи значимість собівартості продукції, можна розраховувати на успіх. Аналіз структури витрат продукції птахівництва у спеціалізованих господарствах Сумської області, показує, що на долю кормів припадає до 65 % витрат. Питання здешевлення кормів не вирішує повною мірою проблему забезпечення ефективності галузі птахівництва. Недостатня збалансованість кормів за вмістом поживних речовин, мінімальний вміст жирів тваринного походження, незбалансованість за обмінною енергією, іншими поживними і біологічно активними речовинами обумовлює низьке засвоєння корму і порушення обмінних процесів в організмі птиці. Крім того, поживність раціону нерідко знижується за рахунок збільшення в раціоні менш поживних кормів з високим вмістом клітковини.

Для подальшого аналізу економічної ефективності виробництва продукції птахівництва проведемо постатейний аналіз витрат які понесені на виробництво продукції, як в розрахунку на 1 гол так і на 1 ц продукції (Табл.3).

Таблиця 3

Склад та структура витрат на 1ц та на 1гол вирощування птиці*

Статті витрат	2008р.			2010р.			Відхилення + / -		
	1гол, грн.	1ц, грн.	%	1гол, грн.	1ц, грн.	%	1гол, грн.	1ц, грн.	% п.в.
1.Прямі матеріальні витрати	23,5	901,5	75,2	18,0	1251,7	83,9	-5,5	350,2	8,7
корми	19,1	734,6	61,3	13,5	944,6	63,3	-5,6	210,0	2,0
нафтопродукти	1,3	48,5	4,1	0,8	52,4	3,5	-0,5	3,9	-0,6
оплата робіт і послуг	0,2	7,8	0,6	0,2	12,9	0,9	-	5,1	0,3
решта матеріальних витрат	2,9	110,7	9,2	3,5	241,8	16,2	0,6	131,1	7,0
2. Прямі витрати на оплату праці	3,5	133,7	11,2	1,8	126,2	8,5	-1,7	-7,5	-2,7
3. Інші прямі та загальновиробничі витрати	4,3	163,3	13,6	1,8	114,2	7,6	-2,5	-49,1	-6,0
амортизація необоротних активів	0,9	34,0	2,8	0,8	55,7	3,7	-0,1	21,7	0,9
відрахування на соціальні заходи	0,9	36,0	3,0	0,8	46,7	3,1	-0,1	10,7	0,1
решта інших прямих і загальновиробничих витрат	2,4	93,3	7,8	0,2	11,8	0,8	-2,2	2,5	-7,0
Всього витрат	31,2	1198,5	100,0	21,5	1492,1	100,0	-9,7	293,6	-

*розрахунок зроблено автором за даними довідки 1 Форми 50 с.г.

З проведених розрахунків можна стверджувати, що затрати на 1 ц вирощування птиці у 2010 році порівняно з 2008 роком зросли по всім основним статтям затрат на 293,6 грн. Це відбулося в основному за рахунок витрат по статті «корми» на 210,0 грн та «решта матеріальних витрат» на 131,1 грн. При цьому питома вага кормів в структурі витрат також зросла на 2 п.в., тоді як частка витрат на нафтопродукти скороти-

лася на 0,6 п.в. У статті "Корми" відображають вартість придбаних кормів та кормів власного виробництва, витрати на їх внутрішньогосподарське переміщення з поля на постійне місце зберігання, кормовий склад чи інший підрозділ. На дану статтю відносять також витрати на приготування кормів у кормоцехах і кормокухнях.

Ці суми списують безпосередньо на відповідні види і групи птиці прямо або розподіляють між

ними пропорційно масі згодованих кормів, що залежить від технологічних особливостей приготування та роздачі кормів. Витрати на транспортування кормів з місць постійного зберігання до кормоцехів, а також безпосередньо на ферму з місця їх зберігання не включають у вартість кормів, а відносять до інших відповідних статей (витрати на оплату праці, роботи і послуги тощо). Витрати по статті «оплата праці» зменшилися на 7,5 грн. і їх частка також скоротилася на 2,7 п.в. До статті «Амортизація» віднесено: витрати на повне відновлення основних фондів та капітальний ремонт у вигляді амортизаційних відрахувань від вартості основних виробничих фондів на реконструкцію, модернізацію та капітальний ремонт фондів, що належать підприємству, а також тих, що перебувають у користуванні підприємства за умовами оренди (лізингу), обчислені за їх балансовою вартістю відповідно до встановлених норм, включаючи прискорену амортизацію активної їх частини. Витрати по статті «амортизація необоротних активів», що припадають на 1 ц

продукції збільшилася на 21,7 грн, а їх питома вага підвищилася на 0,9п.в.

Витрати на покупну енергію складаються з витрат на її оплату за встановленими тарифами. Витрати палива й енергії на опалення виробничих приміщень, внутрішнє й зовнішнє освітлення та інші господарські потреби відображаються у загальновиробничих і загальногосподарських витратах, витрати палива й енергії на транспортні роботи, пов'язані з обслуговуванням виробництва, та на приведення в дію устаткування -- у витратах на утримання та експлуатацію устаткування.

Таким чином собівартість 1 ц птиці зростає на 293,6 грн, а грошово-матеріальні витрати на 1 голову зменшилися на 9,7 грн., при цьому рівень продуктивності скоротився на 0,0117 ц/гол. Така ситуація є необґрунтованою і свідчить про зниження інтенсифікації та ефективності вирощування птиці на спеціалізованих підприємствах птахівничого напрямку в Сумській області.

Таблиця 4.

Склад та структура витрат на 1000 шт яєць та на 1000 гол. курей несучок*

Статті витрат	2008р.			2010р.			Відхилення + / -		
	1000 гол, грн.	1000 шт, грн.	%	1000 гол, грн.	1000 шт, грн.	%	1000 гол, грн.	1000 шт, грн.	% п.в.
1.Прямі матеріальні витрати	54399,0	282,8	81,3	76537,0	307,8	83,7	22138,0	25,0	2,4
корми	47605,0	247,1	71,1	66783,4	269,0	73,0	19178,4	21,9	1,9
нафтопродукти	2274,7	11,8	3,4	905,7	3,6	1,0	-1369,0	-8,2	-10,8
оплата робіт і послуг	1148,0	6,0	1,7	774,6	3,1	0,8	-373,4	-2,9	-5,2
решта матеріальних витрат	3371,7	17,5	5,0	8072,7	32,5	8,8	4701,0	15,0	3,8
2. Прямі витрати на оплату праці	5330,1	27,7	8,0	7640,2	30,7	8,4	2310,1	28,0	0,4
3. Інші прямі та загально-виробничі витрати	7220,3	37,5	10,8	7240,5	29,1	7,9	20,2	-8,4	-2,9
амортизація необоротних активів	5328,7	27,7	8,0	3765	15,1	4,1	-1563,7	-12,6	-3,9
відрахування на соціальні заходи	1258,8	6,5	1,9	2801,7	11,3	3,1	1542,9	4,8	1,2
решта інших прямих і загальновиробничих витрат	632,9	3,3	0,9	673,9	2,7	0,7	41,0	-0,6	-0,2
Всього витрат	66950,0	348,1	100,0	91417,0	367,7	100,0	24467,0	19,6	-

*розрахунок зроблено автором за даними довідки 1 Форми 50 с.г.

Розрахунки показали, що витрати на виробництво яєць мають тенденцію до зростання. Так собівартість 1000 штук яєць в 2010 році порівняно з 2008 роком збільшилася на 19,6 грн. це відбулося в основному за рахунок прямих матеріальних витрат. Зокрема витрати на корми зросли на 21,9 грн за 1000 шт. А також відбулося зростання витрат по статті «Прямі витрати на оплату праці» на 1000 шт. на 28 грн. і на 1000 гол. на 2310,1 грн. Що пояснюється скороченням обсягів виробництва яєць при незмінній кількості робітників та середній оплаті 1 люд-год. Відповідно грошово-матеріальні витрати на 1000 голів курей-несучок по всім статтям зросли на 24467 грн. Відбулися зміни і структурі витрат. Збільшилася питома по статті «решта матеріальних витрат» на

3,8 п.в. А майже по всім іншим статтям спостерігається зниження їх частки. Зокрема найбільше скорочення по структурі спостерігається по статті «Нафтопродукти» на 10,8 п.в.

Витрати на 1000 шт. по даній статті зменшилися на 8,4 грн., тоді як грошово-матеріальні витрати мають тенденцію до збільшення на 20,2 грн. При цьому частка цих витрат скоротилася на 2,9п.в.До складу інших прямих витрат включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація, витрати від браку, які становлять вартість остаточно забракованої продукції, та витрати на виправлення за вирахуванням: оста-

точно забракованої продукції за справедливою вартістю; суми, що відшкодовуються працівниками, які допустили брак; суми, що одержана від постачальників за неякісні матеріали і комплектуючі вироби тощо [1].

Виробнича діяльність агропромислових підприємств передбачає систематичне збільшення сільськогосподарської продукції, необхідного для продовольчого постачання населення, а також зниження її собівартості. Результати діяльності таких підприємств визначають економічні показники. Вони відображають динаміку виробничого процесу господарств, спрямовують їх діяльність на розв'язання продовольчої проблеми і найбільш повно характеризують якість роботи трудових колективів. До основних показників належать: вартість валової й товарної продукції господарства, маса його прибутку, рентабельність виробництва, продуктивність праці та рівень її оплати.

Вартість валової продукції господарства характеризує обсяг її виробництва і визначає економічне становище підприємства. Приріст виробництва валової продукції за рік у натуральному і вартісному вираженні свідчить про ефективність роботи госпрозрахункового підприємства і його підрозділів. Тому від одержання максимальної кількості високоякісної продукції залежить оплата праці колективу, стимули морального і матеріального заохочення[9].

Вартість товарної продукції як економічний показник найбільш повно характеризує діяльність господарств, визначаючи роль і місце кожного підприємства в суспільному поділі праці. Для задоволення потреб населення сільське господарство постачає багато різних за споживною вартістю і якістю товарів. Тому виручка від реалізації товарної продукції господарства залежить не тільки від обсягу виробництва, а також і від умов реалізації продукції. З цією метою господарства

повинні використовувати повністю механізм товарно-грошових відносин, усі можливі канали реалізації продукції, які сприяють підвищенню фактичних реалізаційних цін. Їх рівень залежить від якості продукції і строків її реалізації, величини надбавок до закупівельних цін за реалізацію екологічно чистої продукції, від цін за продаж продукції споживчій кооперації і на колгоспному ринку.

Важливе значення для оцінки та аналізу економічної ефективності виробництва має рентабельність. Рентабельність - поняття, що характеризує економічну ефективність виробництва, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) повністю відшкодовує витрати на її виробництво й одержує прибуток як головне джерело розширеного відтворення. Прибуток визначається як різниця між грошовою виручкою від реалізації товарної продукції та затратами на її виробництво і реалізацію. Він є важливою складовою доходу підприємства і головним джерелом удосконалення та розширення виробництва, а також матеріального заохочення працівників господарств. Рентабельність означає прибуткову роботу господарств і характеризує загальну ефективність сільськогосподарського виробництва. Збільшення величини прибутку і зменшення витрат виробництва підвищує рівень рентабельності, який є головним і об'єктивним показником оцінки господарської діяльності колгоспів, радгоспів та інших підприємств агропромислового комплексу. Підвищенню рівню рентабельності сприяє бережливе витрачання матеріальних ресурсів, впровадження колективних форм організації праці та оренди, дотримання режиму економії [9].

В умовах ринкових відносин важливим є не тільки виробництво продукції а й її реалізація. Розглянемо реалізацію продукції птахівництва в господарствах області. (Табл. 5).

Таблиця 5

Економічна ефективність вирощування птиці та виробництва яєць*

Показники	Види продукції	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення + / - 2010р. до 2008р.	Відхилення у % 2010р. до 2008р.
Вироблено, ц (тис. шт)	Птиця	4083,0	1774,0	6902,0	2819,0	169,0
	Яйця	52426,0	60059,0	31104,0	-21322,0	59,3
Реалізовано, ц (тис. шт)	Птиця	2553,0	409,0	941,0	-1612,0	36,9
	Яйця	52362,0	58652,0	29331,0	-23031,0	56,0
Виручка від реалізації, тис. грн.	Птиця	1895,6	478,3	848,1	-1047,5	44,7
	Яйця	20125,8	23336,3	13141,7	-6984,1	65,3
Рівень товарності, %	Птиця	62,5	23,0	13,6	-48,9п.в.	-
	Яйця	99,9	97,7	94,3	-5,6 п.в.	-
Середня ціна реалізації 1 ц (тис. шт.), грн.	Птиця	742,5	1169,4	901,3	158,8	121,4
	Яйця	384,4	397,9	448,0	63,6	116,5
Собівартість 1ц (тис. шт.) реалізованої продукції, грн.	Птиця	1060,0	1173,6	1189,9	129,9	112,3
	Яйця	470,5	338,5	507,8	37,3	107,9
Збиток (прибуток) на 1ц (тис. шт), грн.	Птиця	-317,5	-4,2	-288,6	зменш. 28,9	-
	Яйця	-86,1	59,4	-59,8	зменш. 26,3	-
Рівень збитковості (рентабельності), %	Птиця	-29,9	-0,4	-24,3	зменш. 5,6п.в.	-
	Яйця	-18,3	+17,5	-11,8	зменш. 6,5п.в.	-

* розрахунки автора

Аналізуючи дані таблиці можна зробити висновок, що обсяги вирощування птиці в 2010 році порівняно з 2008 роком збільшилися на 2819ц або на 69 %. Хоча кількість реалізованої продукції скоротилася на 1612 ц або 40,7%. Виручка від реалізації цього виду продукції також зменшилася на 1047,5 тис. грн., що пов'язано зі скороченням кількості реалізованої продукції. Відповідно рівень товарності знизився на 48,9 п.в. Недостатня насиченість ринку птицею призвело до зростання ціни на 1 ц птиці на 158,8 грн за 1000 шт. При такій ситуації собівартість реалізації зросла на 129,8 грн. Така тенденція призвело до того, що в середньому по підприємствах, які спеціалізуються на вирощуванні птиці рівень збитковості в 2010 році склав 24,3 %, хоча і порівняно з 2008 роком він має тенденцію до скорочення на 5,6 п.в.

Щодо обсягів виробництва та реалізації яєць, то вони зменшуються за період дослідження на 40,7 % та 44 %. відповідно. Це вплинуло на рівень товарності, який зменшився на 5,6 п.в., що пояснюється перевищенням темпів скорочення обсягу реалізованої продукції над виробленою. Виручка від реалізації яєць зменшилася на 6984,1 тис. грн. Це відбулося в першу чергу за рахунок скорочення обсягів реалізації продукції, хоча і ціна реалізації в 2010 році становила 448 грн. за 1000 шт. яєць і зросла на 63,6 грн. Однак перевищення темпів росту ціни реалізації (116,5%) над темпами росту собівартості (107,9) призвели до зменшення рівня збитковості по виробництву яєць на 6,5 п.в.

Отже, показники економічної ефективності зменшуються. Тому виникає необхідність в розробці стратегії розвитку ринку птиці та яєць.

Висновки. Механізм оперативного планування і контролю формування виробничих витрат в галузі птахівництва дасть змогу своєчасно встановлювати максимально допустимий рівень ціни на комбікорми для годівлі птиці., що забезпечить підвищення ефективності вирощування птиці з урахуванням попиту і ціни на продукцію. Високі ціни на корми не сприяють покращенню ситуації в

галузі птахівництва. Диспаритет цін на корми і продукцію птахівництва є однією із причин зниження ефективності виробництва та погіршення фінансового стану підприємств області. Вплив рівня годівлі і якості кормів має суттєвий вплив на економічну ефективність виробництва. Відповідно в області необхідно створити міцну кормову базу. Основним резервом збільшення виробництва продукції птахівництва можна вважати підвищення продуктивності птиці. Він може відбуватися за рахунок збільшення годівлі, підвищення їхньої окупності, впровадження більш продуктивних порід курей, скорочення втрат продукції, поліпшення структури годівлі.

Одним з важливих факторів зростання ефективності птахівництва є використання досягнень селекційної науки, яка стає складовою даної галузі. Це слугує запорукою того, що ефект не втрачатиметься через використання дешевшої, але менш продуктивної птиці. Практикою доведено, що втрати від використання птиці низьких кондицій є у десятки разів більшими, ніж економія на придбанні такого її поголів'я. Тому в перспективі слід широко використовувати світові досягнення в селекції, встановлюючи стабільні зв'язки з світовими селекційними центрами, організовуючи спільні підприємства, комплектуючи птахофабрики продуктивним поголів'ям птиці, більш стійким до хвороб. З появою вітчизняних кросів птиці, пристосованих до місцевих умов утримання і годівлі, передбачається підвищити ефективність вітчизняного птахівництва. Насамперед, належить створити незалежні станції з випробування порід і кросів птиці - з тим, щоб виробництво у галузі могло використовувати її найпродуктивніше поголів'я з високою віддачею від корму. Проте, поряд з організацією виробництва у птахівництві, необхідно вирішити питання вдосконалення цінової та податкової політики - з тим, щоб поставити в рівні економічні умови всіх учасників ринкових відносин у галузі, а також саме птахівництво порівняно з іншими галузями не тільки сільського господарства, але й усього народногосподарського комплексу України.

Список використаної літератури:

1. Мармұль Л. О. Економічна ефективність в галузі птахівництва / Л. О.Мамұль, Н. О. Аверчева Н. О. // Таврійський науковий вісник. - Херсон, 2000. – Вип. 16.- С. 142-145.
2. 48.Мактусов С.А. Собівартість сільськогосподарської продукції / С.А. Максусов // Бухгалтерія. – 2002. - № 24. – С.41 – 45;
3. Мельник Б. Основні напрями стратегічного зростання підприємствптахопродуктового підкомплексу Миколаївщини / Б. Мельник //Економіка України. – 2005.- № 5. – С. 72 .
4. Мельник Б. Стан та резерви збільшення обсягів виробництва продукціїптахівництва / Б. Мельник // Тваринництво України. - 2002. - № 2.- С. 10-12.
5. Михайлов С. Маркетинг продукції птахівництва в Україні / С.Михайлов // Пропозиція. - 2002. - № 12. - С. 106-108.
6. Наумов О.Б. Визначення економічної ефективності виробництва за узагальнюючими показниками / О.Б. Наумов // Економіка АПК. – 2000. - №5. – С.39 – 42.
7. Основні економічні показники розвитку сільського господарства Сумської області за 2010 рік. Сумське обласне управління сільського господарства і продовольства. - Суми – 2010.

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».
9. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. Навчальний посібник / Г.В. Савицька – К.: Знання, 2004. – 654с
10. Статистичний щорічник Сумської області за 2010 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики в Сумській області – Суми, 2011
11. Форма 50 с.г «Основні економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств області» за 2008-2010 роки.
12. Ярошенко Ф. Птахівництво в Україні: проблеми становлення / Ф.Ярошенко // Економіка України. – 2003. - № 1. - С. 70-74.

В статті проаналізовано розвиток ринку птицеводства Сумської області, виділені головні тенденції та перспективи, пропонується рекомендації для забезпечення подальшого прискорення розвитку цієї галузі.

Market of the poultry farming of the Sumy area development is analysed in the article, main tendencies and prospects are distinguished, recommendations are offered for providing of further acceleration of development of this industry.

Рецензент: к.е.н., доцент В. М. Жмайлов
Дата надходження до редакції: 14.03.2012 р.

УДК: 338.1:91

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

В. І. Сапич, к.е.н., доцент, Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

Розглянуто систему методологічних принципів, які мають бути закладені в основу реалізації потенціалу відносин приватної власності на землю в аграрному секторі економіки.

Постановка проблеми. Понад десять років сільськогосподарське виробництво в Україні ведеться на землях, які знаходяться у приватній власності. Проте позитивного впливу відносин приватної власності на підвищення ефективності і забезпечення раціонального використання сільськогосподарських угідь не відбулось. Земельні ресурси залишаються розпорошеними серед понад 6 млн. дрібних власників, які фактично не впливають на стан господарського використання своєї землі, оскільки близько 90% її здається в оренду. Така ситуація свідчить про незавершеність реформування відносин приватної власності на землю в аграрному секторі економіки. Тривала безрезультативність впровадження приватної власності на землю в сільському господарстві пояснюється, на нашу думку, відсутністю науково обґрунтованої програми реформування відносин земельної власності. Будь-яка економічна програма має спиратись на певні теоретико-методологічні принципи. Розглянемо їх стосовно реалізації потенціалу відносин приватної власності на землю сільськогосподарського призначення.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку і удосконалення відносин власності на землю розглядають такі вчені, як Ю.Д. Білик, Л.М. Бойко, П.І. Гайдуцький, Д.С. Добряк, В.Я. Месель-Веселяк, Л.Я. Новаковський, П.Т.Саблук, А.Я. Сохнич, А.Н. Третяк, М.М.Федоров, В.В.Юрчишин та ін. В теоретичному плані визнано, що земля є товаром і її

вартість має враховуватися при формуванні норми прибутку, цін і податків [1, с. 12-13; 2, с. 58]. Принципове методологічне значення має висновок щодо неможливості реалізації відносин приватної власності без інституційних структур [3, с. 21]. Однак, вимагає розробки механізм реалізації потенціалу відносин власності на землю, в тому числі обґрунтування методологічного інструментарію вирішення даного наукового завдання.

Мета статті полягає у визначенні методологічних основ реалізації потенціалу відносин власності на землю в аграрному секторі економіки.

Виклад основного матеріалу. Потенціал відносин власності у широкому розумінні – це їх здатність впливати на розвиток продуктивних сил для досягнення мети суб'єктів цих відносин. Потенціал відносин земельної власності можна визначити як їх спроможність забезпечувати підвищення продуктивності сільськогосподарських угідь для реалізації економічних інтересів землевласників, землекористувачів, місцевої громади і суспільства в цілому.

Реалізація потенціалу приватної власності на землю може відбутися лише на основі певних методологічних принципів. Перш за все, реформування відносин власності на землю, як і здійснення інших економічних реформ, має базуватись на пріоритетності загальнолюдських цінностей. При трансформації відносин власності на землю важливо врахувати такі загальнолюдські цінності, як можливість вибору і вільної праці. Це